

ІСТОРІЯ РОЗРОБКИ ТА ЗАПОЧАТКУВАННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ РОБОТИ З ОСОБАМИ, ЯКІ ВЧИНИЛИ НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї, В УКРАЇНІ

ТРУБАВІНА І. М.

УДК 37:371:374:364

ПОДОЛАННЯ проблеми насильства в сім'ї є актуальною проблемою суспільства, сім'ї, нашої держави в контексті забезпечення реалізації прав людини і прав члена родини в сім'ї, створення умов для захисту прав різними, зокрема й некаральними методами – корекційною та соціальною роботою, перевихованням і ресоціалізацією кривдників, що реалізують ідеї альтернативних покарань, гуманізації пенітенціарної служби, самопомоги в соціальній роботі, спрямованості на усунення причин проблеми насильства, соціального виховання суспільства, формування в кривдників позитивних моделей сімейного життя й свідомої відмови від насильства, навчання життя без насильства. Подолання проблеми сімейного насильства традиційно й доволі часто пов'язується в законодавстві і практичній роботі багатьох країн, зокрема й України, з віктимністю жертв, що зумовлює створення мережі реабілітаційних центрів для жінок, які потерпіли від насильства, притулків, що є досі дорогим для держави, часто призводить до рішень про розлучення, які прийняті в цих центрах. Водночас часто забувають

про те, що існує й інший учасник насильства – кривдник, від свідомості й поведінки якого також залежить повтор насильства, і мир, і спокій у родині. Багато країн використовують корекційні програми для осіб, які вчинили насильство в родині. Відповідно до змін у Закон України „Про боротьбу з насильством у сім'ї” [1] вперше така примусова корекційна робота за спеціально розробленими корекційними програмами повинна проводитися з кривдниками і в Україні з 2010 року. Але їх не було раніше в Україні, ці програми треба було ще розробити, визначитися із змістом, ураховуючи закордонний досвід, національне законодавство, особливості виховання й менталітету населення, дослідити портрет кривдника, на якого будуть ці програми розраховані – для їхньої ефективної реалізації, охарактеризувати критерії ефективності, розробити стандарти соціальних послуг, визначитися з тими, хто ці програми може проводити, терміном відвідування програм тощо.

Найвні дослідження в цій галузі розкривають психологічні (Д. Джелліген, В. Бондаровська), правові питання роботи з кривдниками (А. Орлеан, М. Євсюкова, І. Бандурка). Вивчення закордонного досвіду за матеріалами, надо-

ними на семінарі експертів ОБСЄ, показало велику різноманітність програм, їхню різну тривалість і спрямованість – від виховної у Великій Британії протягом року до психотерапевтичної короткочасної в США, здійснюють їх і правник, і соціальні педагоги, психологи, соціальні працівники чи мультидисциплінарна команда. Усе це різноманіття поставило проблему визначення змісту й завдання корекційної програми для нашої країни з урахуванням наших можливостей, законодавства, особливостей виховання й менталітету, гендерних стереотипів, спрямованості соціальної роботи, ресурсу фахівців тощо.

Тому метою статті стало визначення змісту й мети корекційної програми для кривдників у сім'ї, а її завданнями – схарактеризувати корекційну роботу в системі соціальної роботи в Україні в контексті корекційно-реабілітаційної функції соціального працівника, розкрити теоретичні засади змісту корекційної роботи в Україні, визначити зміст вітчизняних корекційних програм, її структуру, показати досвід апробації та впровадження цих програм в Україні.

Розкриємо основні моменти проведеної роботи. Термін „корекція” походить від латинського „correctio”, що означає виправлення, поправка. Він позначає здійснення медичних, психологічних, педагогічних, соціальних та інших заходів з метою усунення відхилень у психофізичному та індивідуальному розвитку й поведінці, схильності до залежностей та правопорушень, подолання різних форм девіантної поведінки, формування соціально корисної життєвої перспективи особистості [2, т. 1, с. 71]. Корекція в соціальній роботі передбачає створення умов для подолання насильницької поведінки, яка порушує реалізацію прав і

інтересів, розвиток, що є можливим через організацію життя на нових засадах і обмеження чинників, які сприяють прояву насильства. Прикладом є варіант лікування алкоголізму в Італії. Пияка з сім'єю поселяють на тривалий час у нові умови – громади, де є інша модель життя, інтереси, цікаве дозвілля й спілкування, традиції. А це стає можливим, якщо стан, статус, поведінка людини спочатку відновлюється до норми – що є предметом соціальної реабілітації – і виправляється далі, у напрямі набуття нових позитивних якостей, властивостей, стану, статусу – що має бути предметом корекції. Отже, якщо реабілітація працює на зону актуального розвитку людини, призводить її до норми, то корекція має бути спрямованою на зону найближчого й перспективного розвитку людини. Корекційно-реабілітаційна функція соціального працівника, таким чином, реалізується поетапно: спочатку зупинити насильницьку поведінку, а потім сприяти формуванню ненасильницької поведінки й виробленню нових поглядів на сімейне життя, усвідомленню його цінності, засвоєнню позитивної моделі сімейного життя. Це є можливим за умови, якщо корекційна робота здійснюється як захист прав членів родини в сім'ї, соціальне навчання й виховання, оскільки лише вони стимулюють розвиток та сприяють і набуттю нових знань, умінь поведінки, і переосмисленню своєї поведінки, моделі життя, життєвих планів і перспектив, соціально-позитивних цінностей. Для досягнення цієї мети потрібно об'єднання зусиль різних суб'єктів соціальної роботи, у першу чергу – центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей, дільничних інспекторів міліції, кримінальної міліції у справах дітей, шкільних соціальних педагогів і психологів, фахівців громадських організацій.

На основі аналізу закордонного досвіду, представленого на семінарах ОБСЄ, можемо сказати, що корекційна робота з особою, яка вчинила насильство в сім'ї, є у світі складником соціальної роботи з сім'ями, де є насильство, а корекційні програми з особами, які вчинили насильство в сім'ї, є потрібними, масовими, адресними, багатомодульними, тривалими; мають реалізуватися через групову роботу в поєднанні з індивідуальними консультаціями; класифікуються через цільові групи, рівні, на основі підходів; мають позитивні й негативні риси, які слід урахувати при розбудові таких програм в Україні [3]. При їх розробці ми брали до уваги те, що проблема подолання насильницької поведінки є дуже багатоаспектною, залежить від багатьох причин і чинників. Тому роботу в цій сфері необхідно здійснювати шляхом надання комплексу соціальних послуг – психологічних, соціально-педагогічних, соціально-економічних, правових, соціально-медичних тощо, що будуть сприяти формуванню ненасильницьких моделей поведінки, а не тільки стримувати насильство або деякі окремі з причин, що сприяють його прояву.

Отже, корекційна робота буде одночасно застосовуватись для профілактики насильства в родині та його зупинення, усунення і його різних причин, і його проявів. З іншого боку, корекційні програми повинні ґрунтуватися і на родинноцентричному підході, який спрямований на розвиток сім'ї та її членів через створення умов для реалізації прав сім'ї в суспільстві та прав членів родини в сім'ї, та за яким [4]:

1. Сім'я розглядається як окремий об'єкт соціальної педагогіки. Вона є

особливою соціальною групою зі своїми цінностями, соціальним інститутом з правами та обов'язками в суспільстві, первинним колективом із розподілом влади й відповідальності, соціальною системою з особливими зв'язками, які ніде, крім сім'ї, більше не існують – батьківсько-дитячими, подружніми, братерсько-сестринськими. Сім'я розвивається та соціалізується під впливом різних чинників, може бути об'єктом та суб'єктом соціалізації. Механізмами соціалізації сім'ї є адаптація та уособлення (набуття автономності). Наслідком успішної соціалізації сім'ї є її розвиток як основа благополуччя.

2. Теоретичними засадами соціально-педагогічної роботи з сім'єю є методологічні (філософські, психологічні), загальнонаукові, конкретно-наукові, соціально-педагогічні підходи, теорії, концепції про права людини як основи взаємодії соціального педагога і сім'ї, розвиток сім'ї, соціально-педагогічну роботу, її структуру, принципи, напрями, зміст, умови здійснення, що зумовлено родинноцентричним підходом. Необхідність опори в соціально-педагогічній роботі на концепції прав людини й розвитку людини, сталого розвитку суспільства вимагає від соціального педагога поставити в основу своєї роботи права членів родини в сім'ї, права сім'ї в суспільстві, що робить його діяльність правозахисною за суттю, значно підвищує роль охоронно-захисної функції. У своїй роботі з сім'єю соціальний педагог виконує комунікативну, охоронно-захисну, соціально-терапевтичну, діагностичну, попереджувально-профілактичну, організаторську, корекційно-реабілітаційну, прогностичну, мотиваційну, освітню, виховну функції та функцію соціального контролю. Сутність

родиноцентричного підходу [4] полягає в тому, що соціально-педагогічна робота з сім'єю має бути спрямованою на створення умов (через надання соціально-педагогічних послуг) для реалізації прав сім'ї в суспільстві і прав членів родини в сім'ї. Це забезпечує успішну соціалізацію сім'ї та її розвиток. Родиноцентричний підхід зумовлює виділення соціально-педагогічного складника в роботі фахівців різних сфер, орієнтиром роботи яких в інтересах сім'ї є права сім'ї та її членів. Це стосується і сімей з насильством. Нами доведено, що ефективність соціально-педагогічної роботи з сім'єю щодо подолання її проблем буде вище, якщо врахувати комплекс проблем сім'ї та спрямовувати соціально-педагогічні послуги на всі права й функції сім'ї; розглядати соціально-педагогічну роботу як підсистему всієї соціальної роботи з сім'єю ЦСССДМ, яка розроблена на основі родиноцентричного підходу й методичних основ соціальної роботи – „допомоги для самопомоги”, та водночас як самостійну систему, яка має системотвірним компонентом цільовий, та іншими компонентами (тими, що відбивають структуру й методіку роботи з сім'єю та тими, що розкривають умови її здійснення); на основі державних комплексно-цільових програм роботи з сім'єю, державних соціальних стандартів надання соціально-педагогічних послуг сім'ям, єдиного науково-методичного забезпечення роботи щодо практики надання послуг сім'ям. Але ще потрібні стандарти корекційної роботи й програми щодо сімей з насильством на основі запропонованих теоретичних засад соціальної та соціально-педагогічної роботи.

Розглянемо з цих позицій обґрунтований нами зміст вітчизняної корекційної

програми з особами, які вчинили насильство в родині [3].

Психокорекція працює на зміну ставлення особистості до насильства – як психіка кривдника реагує на нього, як воно відбивається в різних формах відображення, – і змінює це ставлення до явища, але не дає нової моделі поведінки, нових якостей, властивостей, почуттів тощо.

Соціально-педагогічна корекція передбачає стимулювання прояву позитивних якостей особистості й непряму негативних та показує і пропагує в суспільстві, сім'ях нові моделі поведінки: як будувати сімейні стосунки на засадах гендерної рівності, як поважати права членів родини і взагалі вперше дізнатися про них, нарешті, як налагодити стосунки в сім'ї, оволодіти життєвими вміннями.

Соціально-економічна корекція передбачає розбудову сімейної економіки на засадах гендерної рівності через оволодіння економічними вміннями членами сім'ї, усунення залежності та економічної нерівності, формування економічного мислення й виваженої поведінки, критичного мислення.

Правова корекція передбачає зупинення насильства шляхом передачі знань про відповідальність за насильство та усвідомлення своєї відповідальності за його наслідки для інших членів сім'ї й для самого себе.

Соціально-медична корекція вимагає ознайомлення особи, яка вчинила насильство, з інформацією про наслідки насильства на всебічний і гармонійний розвиток та на здоров'я (фізичне, психічне, соціальне, психологічне) дитини, дорослого – жінки чи чоловіка, на життя сім'ї – для усвідомлення своєї поведінки, формування відповідальності за свої вчинки.

Засобом організації корекційної роботи з особами, які вчинили насильство в

сім'ї, є корекційні програми. За визначенням, наведеним у Законі України „Про попередження насильства в сім'ї” [1], корекційна програма – програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство в сім'ї. Зміст таких програм – це педагогічно адаптований соціальний досвід ненасильницької поведінки, який треба засвоїти, вимоги до особи, яка вчинила насильство в сім'ї, якими вона повинна оволодіти під час проходження корекційних програм, які забезпечать припинення й викоринення насильницької поведінки. Особливостями корекційних програм є їхній мультидисциплінарний характер, що вимагає узгодженої роботи різних фахівців – потрібна команда, яка разом працює на досягнення мети; поєднання в змісті виховних, соціально-педагогічних і дидактичних цілей, оскільки цінності й поведінка – це зміст виховання, ненасильницька поведінка як нова модель поведінки – соціальна педагогіка, а навчання їх – дидактика й андрагогіка. Зміст корекційних програм повинен складатися на основі вимог дидактики – знання, способи дій (уміння та навички), досвід творчої діяльності, досвід емоційно-ціннісного ставлення до засвоєного (І. Лернер [5]). Водночас важливо враховувати, що корекційні програми спрямовані на свідоме застосування нових знань і вмінь на практиці в сім'ї. Отже, потрібні і знання, і вміння, відповідно, і різноманітні вправи для формування нових звичок, а не просто життєвих умінь під контролем і на вимогу працівника правоохоронних органів, соціального педагога, психолога, соціального працівника. Це вимагає певного конструювання змісту програм – не просто набір

знань, умінь, ставлень, а в певному порядку, що враховує етапи процесу виховання, оскільки звички – то одна із цілей виховного процесу. Тут потрібні спочатку мотивація до засвоєння нових цінностей, знань, формування переконань у їх необхідності, потім – організація їх засвоєння, після цього – формування досвіду поведінки на основі набутих знань, стимулювання й корекція досвіду поведінки, стимулювання до самовиховання. З іншого боку, маємо враховувати етапи процесу засвоєння нового: спочатку мотивація, потім організація сприйняття нового, результатом чого є знання на рівні уявлень, потім – усвідомлення й розуміння нового на рівні поняття, закріплення – повторення нового для його запам'ятовування, і тільки після цього – застосування знань на практиці через вправи для формування вмінь, організація контролю й корекції засвоєного. У загальному вигляді можна розрізнити зміст програм і зміст занять, які конкретизують зміст програми залежно від етапу засвоєння й виховання, але реалізують послідовно вимоги програм.

Отже, залежно від причин насильства виділяємо обов'язкові й варіативні модулі корекційної програми з особами, які вчинили насильство в сім'ї [3]. До обов'язкових належать: правовий, психологічний, соціально-педагогічний. Це пов'язуємо з етапами подолання насильства – припинити, змінити ставлення й замислитись над поведінкою, захотіти засвоїти нову, ненасильницьку модель поведінки, засвоїти її. Якщо є окремі проблеми, причини насильства, то потрібні варіативні модулі. До варіативних модулів належать – соціально-економічний, соціально-медичний. Проходження й перелік модулів для конкретної особи визначає соціальний працівник на

основі всебічної діагностики й соціального інспектування сім'ї та особи, яка вчинила насильство в сім'ї.

Загалом можна стверджувати, що корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї, – це комплекс соціальних послуг, спрямований на формування ненасильницької поведінки, що ґрунтується на відповідальності за свою поведінку та її наслідки для себе й членів сім'ї, на усвідомленні того, що насильство – це порушення прав людини, правопорушення та злочин (в окремих випадках), на новій моделі сімейного життя на засадах гендерної рівності й дотриманні прав членів родини. Вона може здійснюватися як окремий, новий вид соціальної й соціально-педагогічної роботи, що передбачає надання послуг соціального супроводу, реабілітації, профілактики [3]. З дітьми корекційна робота передбачає ще обов'язкове перевиховання, що можливо в навчальних закладах, ВТК. Отже, можна говорити про корекційну роботу з кривдниками як про: перевиховання; соціальне навчання; правову просвіту й виховання дітей і дорослих; соціальну профілактику, реабілітацію, супровід для кривдників, сім'ї; психокорекцію; соціальну корекцію; соціально-медичну корекцію; соціально-педагогічну корекцію; соціально-економічну корекцію. Таке розуміння корекційної роботи співвідноситься з комплексом соціальних послуг, які надаються в Україні, – соціально-педагогічними, психологічними, соціально-економічними, інформаційними, соціально-медичними, юридичними. До того ж зарубіжні програми наголошують на багатомодульності роботи. Багатофакторність насильства сприяє також необхід-

ності комплексу послуг, які можна диференційовано надавати особам, які вчинили насильство в сім'ї. Саме таке розуміння роботи дозволяє організувати взаємодію різних установ в інтересах подолання насильства, оскільки кризових центрів, які мають проводити цю роботу в Україні, немає, а цю проблему можна подолати лише спільними зусиллями.

Для перевірки ефективності запропонованої програми було проведено у 2010 – 2013 рр. Мінсоцполітики за підтримки міжнародних організацій широкий соціально-педагогічний експеримент, який передбачав ознайомлення соціальних працівників і науковців з кращим досвідом розробки й реалізації корекційних програм за кордоном, розробку різних варіантів цих програм і виявлення їх ефективності, розробку й упровадження методичних рекомендацій про проведення корекційних програм з особами, які вчинили насильство в родині наказом Міністерства.

Після розробки нами такої програми, підтриманої МЖПЦ „Ла Страда – Україна”, а також інших програми: психотерапевтичної роботи, розробленої українськими фахівцями за підтримки ОБСЄ, психологічної програми подолання агресії в кривдників за підтримки ПРООН, розробленої міжнародним гуманітарним центром „Розрада”, почалася їх апробація в Україні через спільні семінари фахівців із соціальної роботи, правоохоронних органів, пенітенціарної служби, лікарів, освітян і впровадження програм на місцях, визначення проблемних місць для доопрацювання. Ця робота тривала протягом двох років по всій країні й закінчилася появою проекту наказу Мінсоцполітики про „Методичні рекомен-

дації щодо організації проходження корекційних програм особами, які вчинили насильство в сім'ї" [6], у якому, наприклад, визначено підходи до реалізації корекційних програм – проблемно зорієнтований (концентрований на проблемі запобігання насильству в родині), комплексний (розглядаються різні чинники й причини насильства в родині), системний (здійснюється робота з сім'єю як із соціальною системою та інститутом), компетентнісний (реалізують програму підготовлені фахівці), родиноцентричний (з орієнтацією на права членів родини в сім'ї й уміння їх дотримувати й реалізовувати, на права сім'ї в суспільстві, покарання й відповідальність за їх порушення), допомога для самопомоги. У Наказі [6] також рекомендовано дотримуватися принципів реалізації корекційних програм: диференціації, навчання на досвіді, індивідуального підходу, стимулювання до самовиховання, принципи активності й самостійності в навчанні, зв'язку з життям, конфіденційності й заборони обговорення поведінки та особистості членів сім'ї на заняттях. Наказ також рекомендує перелік методів вивчення сім'ї кривдника, формування позитивної мотивації до проходження ними корекційних програм, планування проведення програм, визначені вище 5 модулів змісту корекційних програм, методи, форми реалізації програм, умови для їх проведення, їх суб'єктів та об'єктів.

Отже, реалізація корекційних програм в Україні здійснюється з урахуванням кращого закордонного досвіду, у системі соціальної роботи соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді України, на основі родиноцентричного, проблемно зорієнтованого підходів, „допомоги для самопомоги”, централізовано, за єдиним нау-

ково-методичним забезпеченням, на основі типової нашої багатомодульної програми, з урахуванням причин і чинників насильства, портрета насильника, після широкої апробації та впровадження на основі вибору більшістю практичних соціальних працівників України. Перспективами подальших досліджень є розробка програм для чоловіків і жінок різного віку й соціальних груп, урахування їхніх індивідуальних особливостей в навчанні, розробка критеріїв ефективності проходження програм, мотивації до участі в них.

Література:

1. Закон України „Про попередження насильства в сім'ї” від 28.12.2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2789-14>
2. Соціальна педагогіка : словник-довідник / за заг. ред. Т. Ф. Алексєєнко. – Вінниця : Планер, 2009. – 542 с.
3. Трубавіна І. М. Соціальна і корекційна робота з особами, які вчинили насильство в сім'ї : навч.-метод. посіб. у двох томах / О. Бандурка, М. Євсюкова, І. Трубавіна ; за ред. О. М. Бандурки, І. М. Трубавіної, К. Б. Левченко. – К. : Україна, 2011. – Т. 1. – 171 с.; Х. : Права людини, 2013. – Т. 2. – 204 с.
4. Трубавіна І. М. Теоретико-методичні основи соціально-педагогічної роботи з сім'єю : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : спец. 13.00.05 „Соціальна педагогіка” / І. М. Трубавіна. – Луганськ, 2009. – 44 с.
5. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання : навч. посіб. / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Х. : ОВС, 2002. – 398 с.

6. Наказ Міністерства соціальної політики України від 08.05.2014 № 281 „Про затвердження Методичних рекомендацій щодо організації проходження корекційних програм особами, які вчиняють насильство в сім'ї” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article;jsessionid=9DA5684E89092F68C9BD4FD70E883261.app1?art_id=177888&cat_id=177830

***

Трубавіна І. М. Історія розробки та започаткування корекційної роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї, в Україні

Стаття розкриває сутність корекційної роботи з особами, які вчинили насильство в родині, у системі соціальної роботи в Україні. Її теоретичними основами є родиноцентричний, проблемно зорієнтований підхід, концепція „допомоги для самопомоги”. Уперше розкрито сутність корекційної роботи на основі корекційно-реабілітаційної функції соціального працівника, місце корекційної роботи в системі соціальної роботи. Засобом здійснення корекційної роботи є корекційні програми, які є новими для України. У статті розкрито історію розробки, апробації, впровадження корекційних програм з насильниками в родині з урахуванням закордонного досвіду й діючих теоретичних основ соціальної роботи з сім'єю в Україні в системі соціальних служб. Автором узагальнено закордонний досвід розробки корекційних програм і показано їхню різноманітність, розкрито вітчизняні варіанти розробки змісту корекційних програм та їх спрямованість. Розроблена програма – багатомодульна, з обов'язковими й варіативними модулями, які враховують причини й

чинники насильства в родині, портрет українського кривдника. Обов'язковими модулями є правовий, психологічний, соціально-педагогічний, варіативними – соціально-економічний та соціально-медичний. Показано шляхи їх апробації та впровадження в роботу соціальних служб разом з іншими варіантами авторських програм, розкрито централізований характер впровадження багатомодульної програми як типової в роботу соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді України.

Ключові слова: корекція, корекційна програма, родиноцентричний і проблемно зорієнтований підходи, допомога для самопомоги, обов'язкові та варіативні модулі корекційної програми.

Трубавіна І. Н. История разработки и становления коррекционной работы с лицами, совершившими насилие в семье, в Украине

Статья раскрывает сущность коррекционной работы с лицами, совершившими насилие в семье, в системе социальной работы Украины. Ее теоретическими основами являются семейно-центрический, проблемно ориентированный подходы, концепция „помощи для самопомощи”. Впервые раскрыта сущность коррекционной работы на основе коррекционно-реабилитационной функции социального работника, место коррекционной работы в системе социальной работы. Средством осуществления коррекционной работы являются коррекционные программы, которые новы для Украины. В статье раскрыта история разработки, апробации, внедрения коррекционных программ с насильниками в семье с учетом зарубежного опыта и действующих теоретических основ социальной работы с семьей в Украине в системе социальных служб. Автором обобщен

зарубежный опыт разработки коррекционных программ и показано их разнообразие, раскрыты отечественные варианты разработки содержания коррекционных программ и их направленность. Разработанная авторская программа предлагается многомодульной, с обязательными и вариативными модулями, которые учитывают причины и факторы насилия в семье, портрет украинского насильника. Обязательными модулями является правовой, психологический, социально-педагогический, вариативными – социально-экономический и социально-медицинский. Показаны пути апробации и внедрения коррекционных программ в работу социальных служб вместе с другими вариантами авторских программ, раскрыто централизованный характер внедрения многомодульной программы как типовой в работу социальных служб для семьи, детей и молодежи Украины.

Ключевые слова: коррекция, коррекционная программа, семейноцентрический и проблемно ориентированный подходы, помощь для самопомощи, обязательные и вариативные модули коррекционной программы.

Trubavina I. M. The history of development and starting corrective work with personalities of domestic violence, Ukraine

The article reveals the essence of correctional work with personalities violence, in the social work system of Ukraine. Its theoretical foundations are problem-oriented approach, family-centred approach, the concept of “help for self-help”. For the first time reveals the essence of correctional work on the basis of correctional and rehabilitative functions of the social worker. Correctional work shows the place in the system of social work. The means of

implementation of remedial work are correctional programs that are new for Ukraine. In the article the history of development, testing, implementation of intervention programs with the family, taking into account international experience and the existing theoretical foundations of social work with the personalities violence in family in Ukraine. The author summarizes foreign experience in the development of correctional programs and indicated their diversity, disclosed domestic options for developing the content of intervention programs and their orientation. Drawing the author's program offered a multi, the mandatory and variant modules that address the causes and factors of violence in the family, the portrait of Ukrainian rapist. The mandatory modules is legal, psychological, social-pedagogical, variability - the socio-economic and socio-medical. The author reflected the ways of testing and implementation of intervention programs in the work of social services together with other variants of author's programs, disclosed centralized implementation of multi-module program as a sample in the work of social services for families, children and youth in Ukraine.

Keywords: correction, correctional program semeynotsentrishesky and problem-oriented approach, support for self-help, and divergent compulsory modules correctional program.

Стаття надійшла до редакції 30.03.2016 р.

Прийнято до друку 20.05.2016 р.

Рецензент – д. п. н., проф. Савченко С.В.